

Տախտակ Գ. է՝ նմանատպութիւն կրկնագիր
Ագաթանգեղոսի՝ 2 էջ։

Տախտակ Գ. ամբողջական այբուբեն մը՝
ձեռագրաց մէջ գծադրուած զարգացրերու։

Տախտակ Ե. Զ. գունատիպ նմանահանու-
թեանց. թիւն է 17 կտոր.

Տախտակ Է. է՝ նմանատպութիւն ձեռա-
գրաց հին կաղմերու։

Իսկ էջ 1048 սկսեալ մինչեւ շուրջ 1170
է. այբուբենական ցանկ անուանց, եւ նիւթոց
ձեռագրաց, յաւելլիք եւ ուղղելիք

Այս մասը գրուած է հեղինակին ուշա-
գրութիւնը, վասն զի շատ անգամ այսպիսի
մանրամասն ցանկի մը պակասութեանէ՝ յուսա-
ցուած պտուղը տեսած չեն՝ այսպիսի մեծահասոր
երկասիրութիւն մը գործածողները։ —

Այս է ահա այս ցուցակին արտաքին առաւ-
ելութիւններն, իսկ ներքին արժէքին վրայ պիտի
գրուի թերեւս «Հանգիստ» յաջորդ թուով։

Եթէ համեմատուի այսպիսի ընդարձակ
երկասիրութեան մը հետ, որոշուած գինը, ստու-
գիւ շատ թեթեւ. եւ գրեթէ իսկ ոչինչ պիտի
նկատուի, քանի որ 30 Ֆիոր. = 62 Ֆր. = 23 Րբ.,
նշանակուած է ոչ բաժանորդաց համար։ Մեծա-
յոյս ենթթէ հայերէն ուսումնասիրութիւնը քոյլ
մը եւս յառաջ պիտի մղուի այս երկասիրութեամբ,
որ անշուշտ ուրախութիւն պիտի պատճառէ մեծա-
վաստակ ձեռքնակին, եւ «Հանգիստ» խմբա-
գրութեան։

Հնորհակալութեամբ պիտի յիշէ խմբա-
գրութիւնն Յարգոյ Բաժանորդաց անուանքն
(նշանակուած են գրքիս սկիզբը), որ այս-
պիսի մեծածախս հրատարակութիւն մը քաջա-
լիրեցին առ սէր յառաջգործութեան եւ դիւ-
րացընելու համար հայ բանասիրութիւնը։

ԽՄՄԱԳՐ. «ՀԱՆԳԻՍՏ ԱՍՏՈՐԻԱՅԻ».



ՄԱՏԵՆԱԽՈՍԱԿԱՆ

Dictionnaire français-ture des termes techniques etc.

par A. Tinghiir et K. Sinapian.

Գաղղ. տաճ. բառարան արուեստական ենք ենք բա-
նորու. հեղինակք Ա. Թընգիր եւ Գ. Սինապիան, Կ. Պոլիս,
1890—1896. Դիւրք 8°, էջ 1000։

Մտերիս լոյս տեսաւ գաղղ. տաճի. գիտ-
ական ստուար բառարան մը՝ գործ Անտ. Թըն-

գըր եւ Գր. Սինապիան էֆէնդիներու։ Ցածկա-
գէտներու ընդհանրապէս՝ եւ գիտութեանց պա-
նագան ձիւղերու պարագլոց, թարգմանու-
թեան պաշտօն վարողներու եւ խմբագիրներու
մասնաւորապէս՝ շատ զգալի պէտք մըն էր այս-
պիսի բառարան մը. եւ ահա վերջիշեալ գործն՝
առաջին իւր տեսակին մէջ, լիովին կրնայ գո-
հացընել իրեն դիմողներն, եւ 1000 մեծագիր
էջերու մէջ 30.000ի մօտ գուտ ֆիւր-ֆու բառեր
եւ բացատրութիւններ կը բովանդակէ։

Ամբողջգործն երկու նշանաւոր հայ տաճ-
կագիտաց երկարամեայ քրտնաջան աշխատու-
թեանց պտուղն է. եւ որովհետեւ այս կարգի
բառարան մը ցայտօր հրատարակուած չէ՝, ուստի
Յրգ. հեղինակներն ստիպուած են մեղուաջան
աշխատութեամբ բառերն ու բացատրութիւն-
ները քաշել բուն իսկ իրենց աղբիւրներէն, այս
է ցայտօր հրատարակուած եւ հեղինակութիւն
ունեցող տաճիկերէն ամեն կարգի գիտական
գործերն մի առ մի աչքէ անցընելով, գաղղիա-
կան բառերուն համապատասխանող բոլոր հին
եւ նորահնար գիտական եւ արուեստական բա-
ռերը հաւաքած եւ պատշաճ տեղը զետեղած
են։ Բան մը, որ որբաւի տաժանելի աշխատու-
թիւն է, այնչափ աւելի մեծ պատիւ կը բերէ
Յրգ. հեղինակաց եւ իրենց երկին յարգել կաւ-
եցընէ. այս կեւը կրնար մեր մէջը նոր հրատա-
րակուած քանի մը գաղղ. հայերէն բառարանաց
հեղինակներուն միակ հետեւելի օրինակ ըլլալ,
որոնք փոխանակ արդէն նուիրագործուած բա-
ռերը ժողովելու աշխատութիւնն յանձն առնելու,
շատ անգամ անյաջող եւ անձաշակ ինքնահնար
բառերու լեզաններով խճողած են իրենց յո-
րինած գործերը։

Ցպագրութիւնը շատ մաքուր է եւ ընդ-
հանրապէս զերծ տպագրական սխալներէ, որ
քիչ առաւելութիւն չէ նմանօրինակ գործի մը
համար։

Ջերմապէս կը յանձնարարենք Ցածկա-
գիտաց, խմբագրաց, թարգմանչաց եւ Ուսանո-
ղաց առաջիկայ երկասիրութիւնն, որ տարակոյս
չունինք թէ իրենց վստահելի աղբիւր եւ դիւ-
րացուցիչ գործի մը պիտի ըլլայ։

Ի վերջոյ կը շնորհաւորենք Յրգ. հեղե-
նակներն իրենց յաջողութեամբ ի գլուխ հանած

Ի իրաց տաճիկ թերեւս Գարսի Schlehta-Wesehrdt
Manuel terminologique անուն գործն, որ սակայն շատ
անկատար եւ մասնական գործ մըն է։

այդ կարեւոր երկին համար, եւ իր սպանելը նոյն կարող գրիչներէն ուրիշ օգտակար գործեր ալ, որոնց պատրաստութեամբ արդէն զբաղեալ են մեր առած տեղեկութեանց համաձայն:

Հ. Գ. Զ.



Մ Յ Ե Լ Ե Ր Մ Յ Ե Լ Ե Ր

ՆՈՐԻՆԻՍԻՆՆԵՐ

1. Փիլոնի Յաղպազ վարոց կենաց տեսականի: — 2. Պատմութիւն Հայոց: — 3. Հոմերոս եւ Հայոց: — 4. Տեւրի Մովսէսի անվան թանգարանը: — 5. Արքայութիւնը: — 6. Ս. Գր. Սքանչելագործի մէկ ծառը: — 7. Արեւստոյ երեց:

1. Փիլոնի Յաղպազ վարոց կենաց տեսականի: Պրոֆ. Կոնիքի հրատարակեց անցեալ տարի ընդարձակ ուսումնասիրութիւն մը Փիլոնի «Յաղպազ վարոց կենաց տեսականի» (որուն սկիզբն է «Հետեւեցին սակա խառնեցեալ») գործոյն վրայ (տ. թերթիցն այս թուոյն «Նոր հրատարակութիւններ»): Ընդարձակ ուսումնասիրութիւնը յոյն ընդգրին վրայ է, որ ամբողջ գրութեան է, համեմատելով հին Հայ թարգմանութեան հետ. ասոր կը յարգուի լատին եւ Հայ հին թարգմանութիւնները (վերջինս էջ 154—180), Հայ թարգմանութիւնն անուած է չորս ձեռագրէ, երկուքն Վենետիկի Միքիթարեանց (գրեալ 1296 եւ 1320) եւ երկուքը Էջմիածնի (գրեալ 1325 եւ 1329) մասնադրաններէն: Ըստ Պրոֆեսորի Հայ թարգմանութիւնը 350—500 տարիներու մէջ եղած պիտի ըլլայ: Եւ սակայն Փիլոնի լեզուն կ'աղաղակէ որ Է—Ը դարէն յառաջ կարելի չէ դնել:

2. Պատմութիւն Հայոց: Այս օրերս շուտաւարտ գործ գեղեցիկ տեսանք մը հրատարակեց Շապուրի-Պետրոսի մեր պատմութեան անցելոյն եւ ներկայիս վրայ (տ. «Նոր հրատարակութիւն»): Հեղինակը կը նկատէ նախ երկիրն, ապա մեր հին պատմութիւնը, գրականութիւնը, կրօնը, քաղաքական անցքերը, եւ կ'անցնի նոր պատմութեան, մասնադրանութեան եւ վերջին դեպքերու: Օտարագրի հեղինակներէն շատ քիչերը կարող եղած են մեր ազգին վրայ գրել առանց պատմական սխալի եւ ուղիղ տեսութեամբ եւ ըմբռնմամբ: Պր. Շապուրի-Պետրոսի այս քիչերէն է:

3. Հոմերոս եւ Հայոց: Պր. Կ. Հարպէլի ուսուցչականութեան շնամայ յորձինի առթիւ,

Լէյդի ուսուցչականները աշխատասիրութեանց հաւաքեցին մ'ընծայեցին իրեն: Այս հաւաքածոյն մէջ կայ Պր. Մ. Չորոպի մէկ յօդուածն (էջ 303—306) «Հոմերոս եւ Հայոց» վերնագրով (տ. «Նոր հրատարակութիւն»): Պր. յօդուածագիրը կը համեմատէ մեր «Չան աշք», մատաղ, աղու հաց, Բաշլի, հոգու հաց, գոմանք կամ լաց» եւն սովորութիւններն ու տեսչութեանները՝ Հոմերոսի համապատասխանող մասերու հետ, յոյց տալու համար որ Հոմերոսի ծանօթ արեւելեան սովորութիւնները ջայսօք Հայոց մէջ կան. եւ կը վերջացնէ «Հայրամարտ»՝ «Տրովացիք Հայ ցեղ մըն էին արդեօք»:

4. Տեւրի Մովսէսի անվան թանգարանը: Ասոր հայերէն հին թարգմանութեան անգլիերէն լեզուա-հրատարակուած ըլլալը ծանուցած էինք («Հանգես Ամբարայ» 1894, Թ. 4, էջ 121): Այս անգլիերէն թարգմանութիւնը Պրոֆ. Կոնիքի յայտմանը հակադրութեամբ ընդունած ըլլալով (տ. «Նոր հրատարակութիւն»): կը տեսնենք, որ այս վերագրով հրատարակուածը նոյն է Վենետիկի նոր լոյս տեսած «Նիկանոն Գիրք հին կտակարան» (Թանգարան հին եւ նոր նախնեաց, Ա. 1896) հրատարակութեան մէջ «Գիրք Աղամայ», վերնագրով տպագրուածին հետ (էջ 1—23): Պրոֆ. Կոնիքի օրինակն 1539ին գրուած: Իշխաններ Թ. 1631 ձեռագրէն է:

5. Արքայութիւնը: Դառնալով է որ Արքայութեան եւ Բրիտանի մէջ եղած թղթակցութիւնը գիտնաց մէջ մեծ խնդրոյ նիւթ եղած է, եւ այս թղթակցութիւնն առ հասարակ իրեն կեցնելու տեսած է: Այստեղ Պրոֆ. Թ. Նիլըն անուանի Հայրախոսն սկսած է այս նիւթը վրայ ընդարձակ յօդուած մը գրել (տ. «Նոր հրատարակութիւն»): Երբ կ'աշխատէ ջուրներէ՝ որ Եւսեբիոսն է եւ Մ. Խորենացիէ աւանդուած այս զբոյժը վաւերական է եւ ընդունելի: Այս ուսումնասիրութեան սկիզբը միայն հրատարակուած է, որ պատմական մասն է. յօդուածի շարունակութեան մէջ պիտի գայ քննական մասը, որուն հետաքրքրութեամբ կը սպասուի:

6. Ս. Գր. Մովսէսի-Գրիգորի մէջ հոգ: Անցեալ տարու Արաբ լուգրի Սեպտ. թուոյն մէջ իբրեւ յաւելում հրատարակուեցաւ «Նորին Գրիգորի Աքանչելագործի Ի Ս. Աստուածածինն եւ միշտ Կոյսն» ճառին հայերէն հին թարգմանութիւնը: Պր. Կոնիքի հրատարակեց նոյն ճառին անգլիերէն թարգմանութիւնը Հայ թարգմանութեան վրայէն «The Expositor, թերթին» մէջ (տ. «Նոր հրատարակութիւն»):